

4) формування якісної високооплачуваної системи державної служби [3].

Список використаних джерел

1. Неклеса О.В., Сидорова Е.О., Палешко Я.С. Фінансовий контроль як інструмент в подоланні корупційних проявів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 1. С. 326–331.

2. Литвак О. М. Державний контроль за злочинністю (кримінологічний аспект): дис. ... д-ра юрид. наук / О. М. Литвак. Х., 2001. 370 с

3. Тімашов В. Причини та умови корупції в Україні. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13383/53.pdf>.

Підлісний Юрій Анатолійович,

старший науковий співробітник
науково-дослідного відділу
воєнно-психологічних досліджень
Науково-дослідного центру
гуманітарних проблем Збройних Сил
України;

Дембіцький Василь Миколайович,

науковий співробітник науково-
дослідного відділу прикладних
військово-соціологічних досліджень
Науково-дослідного центру
гуманітарних проблем Збройних Сил
України

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДОСЛІДЖЕННЯ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ КОМБАТАНТІВ

Початок ХХІ століття характеризується тенденцією до зростання різноманітних локальних воєн та збройних конфліктів, що виникають в усьому світі а, отже, і збільшенням безпосередніх учасників цих конфліктів, серед яких ключове місце займають учасники бойових дій – комбатанти. До 24 лютого 2022 року для більшості населення України наведена теза не мала особистісного змісту та розглядалася, навіть у психологічному колі як перспективний напрям практичної діяльності. Початок повномасштабної військової агресії Росії проти нашої держави спричинив виникнення глобального суспільного запиту, що до надання нагальної психологічної

допомоги безпосереднім учасникам війни. Цей запит зумовлений не точковою вимогою окремих громадян чи громадських об'єднань – цей запит викликаний актуальною ситуацією повномасштабних жорстоких військових баталій на території нашої держави. Сьогодні кожна родина зіткнулася із війною, в кожній сім'ї на фронті береже наш спокій дід, батько, син, мати, донька тощо. Повернення наших захисників потребує створення умов для їх асиміляції до мирного життя та формування ефективних стратегій взаємодії з близьким та широким соціальним колом зв'язків.

Необхідність вирішення посталих перед суспільством завдань щодо допомоги, в тому числі і психологічної, означеній категорії громадян обумовило актуальність нашого наукового інтересу до проблеми потенційної агресивної поведінки учасників військових дій. Вирішення проблеми виявлення детермінації та превенції агресивної поведінки комбатантів має вагомий практичний значущість. Військові конфлікти, під час яких військовослужбовець перебуває у перманентному стані психофізичного напруження, відчуває на собі вплив численних патогенних чинників «театру воєнних дій» в світлі впливу на особистість мають особливе значення і можуть призвести до стійких особистісних змін. Бойова готовність та бойовий стрес, які відігравали свою позитивну роль у збереженні життя і цілісності особистості воїна в екстремальних умовах, в мирному житті виступає головною причиною наступної дезадаптації, сприяє розгортанню посттравматичних стресових розладів, і є особистісною кризою комбатанта, яка потребує психологічної корекції та терапії. Після повернення з війни, багатьом учасникам бойових дій потрібна складна й тривала реадaptaція та ресоціалізація до умов мирного життя. На питання подолання бойового стресу при поверненні до мирного життя, накладається подолання ними вікових та соціальних проблем, що обтяжує і так складну ситуацію.

Для виокремлення точки відліку подальшого теоретико-емпіричного дослідження нами було проаналізований зарубіжний досвід агресивної поведінки комбатантів в інших країнах. Був здійснений систематичний огляд та аналіз досліджень розповсюдженості агресивної та насильницької поведінки, а також насильницьких правопорушень та деліктів серед військовослужбовців після розгортання місій в Іраку та Афганістані. Основну увагу в зазначених дослідженнях приділялася взаємозв'язку участі у військових зіткненнях та їх

гостроти на: психічні проблеми комбатантів, виникнення посттравматичного розладу, впливу бойового досвіду на можливість подальшої насильницької поведінки.

Необхідно зауважити, що результати досліджень, які стали предметом нашого вивчення стосуються професійних (кадрових) військових. Після повернення з місць проведення місії комбатанти продовжували військову службу. Вибірка не охоплювала ситуацію, що притаманна для нашої державі, коли на захист України за дуже короткий термін стала велика кількість добровольців. Відповідно до цього, переважна більшість з них не була психологічна готова зіткнутися з реаліями війни, її трагедіями та втратами. Згадане суттєво корегує можливості екстраполювання одержаних зарубіжними науковцями результатів на сьогоднішнє наше суспільне життя.

Результати сімнадцяти зарубіжних досліджень проведені в період з 2001 по 2014 роки в США та Великобританії. Відповідно до них можна констатувати наступні позиції:

- рівень агресивної поведінки для військовослужбовців не залежно від їх участі у безпосередніх військових зіткненнях вищий на 10 % порівняно з пересічними громадянами;

- прояв фізичної агресії у повсякденному житті у комбатантів на 29 % вищий порівняно із військовослужбовцями, що не брали участь у військових місіях;

- низка досліджень довела, що існує зв'язок між збільшенням насилля комбатантів та інтенсивністю й частотою бойових зіткнень, в яких вони приймали участь.

Окрема увага переважної більшості науковців зосереджується на впливі вживання алкоголю учасниками воєнних зіткнень на фоні посттравматичного розладу та проявів фізичного насильства в процесі комунікації з близьким (родинним) колом спілкування. Висновки огляду підтверджують посередницьку роль посттравматичного розладу між бойовими діями та насильством комбатантів після повернення до дому та вплив на виникнення у них потенційно насильницької поведінки в наслідок вживання алкогольних напоїв.

Доречним навести результати ще одного дослідження, що було проведене на вибірці британських військовослужбовців у 2003 році. Вони повернулися до дому після дислокації в Іраку. Всього в дослідженні прийняли участь 4928 комбатантів, які є регулярним персоналом (професійні військовослужбовці). Головною метою аналізу виступало вивчення впливу досвіду дислокації та бойового досвіду, соціально-демографічних

особливостей, характеристик поведінки до місії на прояви наступного насилля у мірному житті. Основні сформульовані положення науковців наступні, а саме:

– існує детермінація фізичного насилля учасників військових дій виконанням безпосередніх дій у зоні бойового зіткнення;

– виявлений зв'язок між фізичною агресією та наявністю антисуспільних поведінкових проявів респондентів в попередньому (до військової служби) досвіді;

– переживання комбатантом понад трьох травмуючих подій викликає різкий зріст виникнення проблем із психічним здоров'ям та обумовлює збільшення потенціалу проявів фізичного насильства в подальшому;

– наявний доведений зв'язок між вживанням алкогольних напоїв комбатантами та застосування ними в побутовому спілкуванні фізичної агресії.

Відповідно до наведеного, досвід бойових дій та інтенсивність травмування під час військового конфлікту значною мірою зумовлюють агресивну поведінку комбатантів після повернення до дому. Проблеми із психічним здоров'ям після військової місії потенційно детермінуються можливим вживанням алкоголю, як засобу змінити реальність чи змиритися з нею.

Павлушко Михайло Миколайович,
здобувач наукової лабораторії з проблем
превентивної діяльності та запобігання
корупції навчально-наукового
інституту № 3 Національної академії
внутрішніх справ

НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ ТА РИЗИКИ ПОШИРЕННЯ КОРУПЦІЇ ДЛЯ ДЕРЖАВИ Й СУСПІЛЬСТВА

Проблема боротьби з корупцією упродовж останніх двох десятиріч залишається однією із найприоритетніших у державі. Дотепер не з'ясовано всіх соціальних передумов корупції, комплексно не здійснювалася діяльність щодо їх обмеження та нейтралізації, а також діяльність щодо протидії корупції здійснюється без визначеної системи і належної вимогливості, достатнього інформаційного забезпечення, дотримання принципу розподілу функцій і відповідальності.

На думку Н. Сметаніної, корупція гальмує еволюцію правової системи, унеможливаючи наближення України до